

RADNI ODNOSI

1. Premještanjem pogona na drugu lokaciju i ponudom zaposlenicima da rade isti posao na drugoj lokaciji poslodavac ne stvara obvezu izrade Programa zbrinjavanja viška radnike u smislu članka 126., st. 1. i 127., st. 1. Zakona o radu.

Iz obrazloženja:

Uvidom u spis Općinskog radnog suda u Zagrebu očito je da je podnositeljica bila zaposlena kod tuženika – TDR d.o.o. iz Rovinja (u daljnjem tekstu: tuženik) na temelju ugovora o radu od 28. rujna 2004. godine na radnom mjestu radnik na stroju I. poslužitelj s mjestom rada u Zagrebu. Tuženik je podnositeljici otkazao ugovor o radu s ponudom izmijenjenog ugovora 15. prosinca 2005. koji se odnosio na obavljanje poslova istog radnog mjesta, ali s mjestom rada u Kanfanaru, zato što je tuženik zatvarao svoj pogon proizvodnje cigareta u Zagrebu i preselio ga u Kanfanar. Taj ugovor podnositeljica nije prihvatila i podnijela je zahtjev za zaštitu prava koji je tuženik odbio odlukom od 12. siječnja 2005.

Prvostupanjski sud zauzeo je u presudi broj: Pr-300/06-42 od 16. travnja 2012., potvrđenu drugostupanjskom presudom broj: 10 Gžr – 1003/12-2 od 27. kolovoza 2013. sljedeće stajalište:

„Ukoliko poslodavac namjerava tijekom reorganizacije u razdoblju od 90 dana otkazati naj-

manje 20 ugovora o radu, kao što je to bilo u konkretnom slučaju tada je dužan, prema odredbi čl. 126. ZR... izraditi Program zbrinjavanja radnika.

Odredbom čl. 126. st. 1. ZR propisano je između ostalog da Program zbrinjavanja viška radnika mora sadržavati mogućnost zapošljavanja radnika na druge poslove, jer se radi o programu zbrinjavanja viška radnika a ne o programu otkazivanja. Bez unaprijed izrađenog Programa koji sadrži i mogućnost zapošljavanja radnika na druge poslove poslodavac bi mogao potpuno proizvoljno otkazivati ugovore o radu nudeći sklapanje izmijenjenog ugovora o radu na neodgovarajućem radnom mjestu za koji je očito da ga radnik neće prihvatiti. To bi predstavljalo zloupotrebu prava koju je zakonodavac priječio odredbom čl. 121., st. 1. ZR. Tvrdnja tuženika kako nije imao namjeru otkazivati ugovore o radu nije od značaja za donošenje zakonite odluke u ovom predmetu, jer je provodeći reorganizaciju donio odluku o otkazu 200 ugovora o radu te je slijedom odredbe čl. 126. Zakona o radu prije otkazivanja ugovora o radu morao izraditi Program zbrinjavanja viška radnika i o njemu obavijestiti radnike i nadležnu službu zapošljavanja (čl. 127., st. 3. ZR)

S obzirom da to nije učinio, njegova odluka kojom je otkazao ugovor o radu tužitelju nije dopuštena...”

Odlučujući o reviziji tuženika, Vrhovni sud je rješenjem broj: Revr-25/14-2 od 28. listopada 2014. ukinuo drugostupanjsku i prvostupanjsku presudu i predmet je vratio prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje. Prema uputi Vrhovnog suda u ponovljenom postupku bilo je potrebno utvrditi je li, s obzirom na okolnost ponuđene promjene mjesta rada radnicima tuženika, a bez da se tom ponudom ujedno mijenja radno mjesto, tuženik bio u obvezi izraditi Program zbrinjavanja viška radnika na temelju članaka 126. i 127. Zakona o radu (N.N., br. 38/95., 54/95., 65/95., 102/98., 17/01., 82/01., 114/03., 123/03., 142/03., 0/04. i 68/05. – odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske broj: U-I-2766/2003 i dr. od 24. svibnja 2005.; u daljnjem tekstu ZoR).

U ponovljenom postupku 31. ožujka 2016. Općinski sud u Zagrebu donio je (u ustavnosudskom postupku) osporenu prvostupanjsku presudu broj: Pr-1780/15-57 kojom je u cijelosti odbio tužbeni zahtjev podnosioca kao neosnovan. Prvostupanjsku presudu Županijski sud u Zagrebu je osporenom drugostupanjskom presudom u cijelosti potvrdio.

U postupku pred nižestupanjskim sudovima utvrđeno je sljedeće:

- Podnositeljica je na temelju ugovora o radu sklopljenog 28. rujna 2004. zasnovala radni odnos kod tuženika za obavljanje poslova grupe II radnih mjesta – radnik na stroju I. poslužitelj s mjestom rada u Zagrebu.
- Odlukom o otkazu s ponudom izmijenjenog ugovora od 15. prosinca 2005. tuženik je otkazao ugovor o radu podnositeljici koja obavlja poslove zbog promjene mjesta u obavljanju poslova tuženika iz Zagreba u Kanfanar, nudeći joj sklapanje izmijenjenog ugovora za obavljanje istih poslova, ali s mjestom rada u Kanfanaru, a koju ponudu podnositeljica nije prihvatila.
- Donošenju osporene odluke tuženika prethodila je njegova poslovna odluka o preseljenju proizvodnih pogona iz Rovinja i Zagreba u novoizgrađenu tvornicu u Kanfanaru (tuženik je proveo reorganizaciju poslovanja na način da je sagradio

tvornicu u mjestu Kanfanar i proizvodne pogone za proizvodnju cigareta preselio iz Zagreba u Kanfanar), te odlukom tuženika od 28. studenoga 2005. utvrđena je organizacija rada u pogonu Kanfanar, a s kojom se radničko vijeće suglasilo, pa u skladu s kojom je određeno da se poslovi za koje podnositeljica ima sklopljen ugovor o radu ubuduće obavljati u novom pogonu tuženika u Kanfanaru, zbog čega i dalje postoji potreba za radom podnositeljice, ali u novom pogonu u Kanfanaru.

- Tuženik zbog preseljenja pogona u Kanfanar više nije u mogućnosti osigurati posao podnositeljici u Zagrebu kao mjestu rada.
- Dio radnika tuženika prihvatio je ponudu sklapanja novog ugovora o radu s novim mjestom rada u Kanfanaru, a dio radnika, među njima i podnositeljica, odbili su takvu ponudu tuženika, te je podnositeljica uložila zahtjev za zaštitu prava 22. prosinca 2005., a tuženik je taj zahtjev odbio svojom odlukom od 12. siječnja 2006.
- Tuženik je u svakoj fazi procesa kontinuirano davao informacije radnicima, radničkom vijeću i sindikatu.

Na temelju navedenih utvrđenja nižestupanjski sudovi odbili su zahtjev podnositeljice sa zaključkom da je autonomno pravo tuženika kao poslodavca da odlučuje o reorganizaciji poslovanja, ali u skladu s odredbama ZoR-a. Budući da je pobijanom odlukom tuženika podnositeljici ponuđena promjena mjesta rada umjesto u Zagrebu u Kanfanaru, a da joj se ni na koji način nije izmijenilo radno mjesto, stajalište je sudova da tuženik nije imao obvezu izrade Programa zbrinjavanja viška radnika u smislu članaka 126. i 127. ZoR-a, jer kod tuženika zapravo nije niti došlo do viška radnika, već naprotiv, došlo je do povećanja potrebe za zapošljavanjem radnika.

Vrhovni sud je osporenom presudom odbio reviziju i potvrdio drugostupanjsku presudu prihvativši utvrđenje nižestupanjskih sudova.

U mjerodavnom dijelu obrazloženja osporene presude Vrhovni sud naveo je:

„U situaciji kao što je ova, kada je tuženik donijevši odluku o premještanju dotadašnjih proizvodnih pogona iz Rovinja i Zagreba u novoizgrađeni pogon u Kanfanaru, odlučio napustiti proizvodnju u Zagrebu, time da je zadržao jednaku organizacijsku strukturu radnih mjesta, te je predvidio za tužiteljicu isto radno mjesto: radnika na stroju I. poslužitelj, ali s mjestom rada u Kanfanaru, a ne u Zagrebu, onda se ne može govoriti o tome da je uslijed organizacijskih razloga kod tuženika prestala potreba za radom tužiteljice, te da je ona postala tehnološki višak, pošto naprotiv potreba za njom kao radnicom za radno mjesto za koje je bila sklopila ugovor o radu s tuženikom i dalje postoji no ne više u Zagrebu već u Kanfanaru. Zato nije ni bilo potrebe izrade Programa zbrinjavanja viška radnika u smislu odredbe čl. 126., st. 1. i čl. 127., st. 1. ZR-a, jer tužiteljica i nije iskazana kao tehnološki višak pa ju se u tom pravcu i nije trebalo zbrinjavati. Ovo je specifična situacija na koju se ne mogu primijeniti prethodno citirane odredbe.“

U provedenom parničnom postupku utvrđeno je da je tuženik podnositeljici dao odluku o otkazu ugovora o radu s ponudom izmijenjenog ugovora koja se odnosila na promjenu mjesta rada, ali uz zadržavanje istog radnog mjesta. Riječ je o specifičnoj situaciji u kojoj je tuženik donio odluku o premještanju dotadašnjih proizvodnih pogona iz Rovinja i Zagreba u novoizgrađeni pogon u Kanfanaru i time napustiti proizvodnju u Zagrebu, uz zadržavanje jednake organizacijske strukture radnih mjesta, a za podnositeljicu je predvidio isto radno mjesto, ali s mjestom rada u Kanfanaru, a ne u Zagrebu. Stoga u konkretnom slučaju nije riječ o situaciji u kojoj je zbog organizacijskih razloga kod tuženika prestala potreba za radom podnositeljice, već naprotiv potreba za njom kao radnicom za (isto) radno mjesto za koje je bila sklopila ugovor o radu s tuženikom i dalje postoji, no ne više u Zagrebu već u Kanfanaru. Zbog takve specifične situacije nije bila potrebna izrada Programa zbrinjavanja viška radnika u smislu članaka 126., stavka 1. i 127., stavka 1. ZoR-a jer podnositeljica i nije iskazana kao tehnološki višak.

Slijedom navedenog ocjena je Ustavnog suda da se pravna stajališta, navedena u osporenoj presudi Vrhovnog suda, zasnivaju na ustavnopravno prihvatljivom tumačenju i primjeni mjerodavnog materijalnog prava. Sagledavajući postupak koji je prethodio ustavnosudskom postupku kao jedinstvenu cjelinu, te cijeneći sadržaj osporenih presuda, Ustavni sud ocjenjuje da podnositeljici, u konkretnom slučaju, nije povrijeđeno ustavno pravo na pravično suđenje zajamčeno člankom 29., stavkom 1. Ustava.

Ustavni sud RH, broj: U-III-1552/2017 od 26.10.2017.

2. Tumačenje i primjenjivanje prava na konkretne sudske predmete je primarna zadaća redovnih sudova i drugih državnih tijela, a ne Ustavnog suda – načelno je stajalište Ustavnog suda.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud ističe da je primarna zadaća redovnih sudova, a ne Ustavnog suda, tumačiti i primjenjivati pravo na konkretne sudske predmete. U tome posebnu odgovornost ima Vrhovni sud koji, u skladu sa člankom 116., stavkom 1. Ustava, kao najviši sud, osigurava jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnosti svih u njegovoj primjeni.

Ustavni sud ističe da nedosljednost u odlukama kojima sud zadnje instance odlučuje u predmetima istovjetne činjenične i pravne naravi može dovesti do povrede načela pravne sigurnosti i time narušiti povjerenje javnosti u pravosuđe koje je jedna od bitnih sastavnica države utemeljene na vladavini prava.

Nadalje, Ustavni sud napominje kako nije njegova zadaća da se bavi pogreškama o činjenicama ili pravu koje je navodno počinio redovni sud, osim ako i u mjeri u kojoj one mogu povrijediti ljudska prava i temeljne slobode zaštićene Ustavom. Ustavni sud u tom smislu ponavlja da nije njegova zadaća preuzeti ulogu sudova koji su prvo pozvani rješavati probleme tumačenja domaćeg prava. Kad bi bilo tako, Ustavni sud djelovao bi kao sud trećeg ili četvrtog stupnja i ne

bi poštovao ustavna ograničenja koja su nametnuta njegovu djelovanju. Zadaća Ustavnog suda ograničena je na ispitivanje jesu li učinci takve interpretacije sudova suglasni s Ustavom s aspekta zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Primjenjujući navedena pravila na konkretan slučaj, u ovom ustavnosudskom postupku zadaća je Ustavnog suda bila utvrditi je li Vrhovni sud u konkretnom slučaju bez iznošenja dostatnih i pravno relevantnih razloga odstupio od pravnog shvaćanja prethodno zauzetog u predmetima istovjetne činjenične i pravne naravi, potom može li se način na koji je u konkretnom slučaju Vrhovni sud tumačio i primijenio materijalno pravo smatrati arbitrarnim, te je li takvim postupanjem povrijeđeno podnositelju pravo na pravično suđenje (odlučivanje) zajamčeno člankom 29., stavkom 1. Ustava.

U konkretnom slučaju, Ustavni sud primjećuje da se u obrazloženju osporene presude Vrhovni sud ne upušta u obrazloženje odgovora na pitanje koje se u postupku pokazalo spornim: jesu li se poslovi, koje je podnositelj obavljao prije tuženičke odluke o otkazu, obavljali i nakon reorganizacije ili se radilo o fiktivnoj izmjeni Pravilnika sa svrhom otkazivanja podnositeljevog ugovora. Iz utvrđenja nižestupanijskih sudova proizlazi da su sudovi zaključili da tuženik nije dokazao da je prestala potreba za obavljanjem poslova na kojima je radio podnositelj, a formalna reorganizacija kojom su poslovi podnositelja preraspoređivani na drugačiji način bila je ustrojena na način da je i nakon nje te poslove mogao obavljati podnositelj.

Vrhovni sud takva utvrđenja sudova niti ne problematizira. Također prihvaća i utvrđenje da je podnositeljevo radno mjesto ukinuto te mu je zbog ukidanja radnog mjesta otkazan ugovor o radu s ponudom sklapanja novog ugovora na radnom mjestu koje odgovara njegovoj stručnoj spremi. Pritom ne daje svoju ocjenu spornog pitanja - smatra li da je potreba za obavljanjem poslova podnositelja doista prestala ili je riječ o fiktivnoj reorganizaciji posla. Smatra da u primjeni odredbe članka 113., stavka 1., alineje 1. Zakona o radu (N.N., br. 38/95., 54/95., 65/95., 17/01., 82/01., 114/03., 142/03., 30/04., 137/04.,

68/05., 149/09., 61/11., 82/12., 73/13. i 93/14.) sud nije ovlašten ispitivati svrsishodnost poslovne organizacije. Dodaje da, ako je zbog organizacijske promjene došlo do ukidanja radnog mjesta, onda takva promjena može biti opravdani razlog za otkaz. Međutim, ignorira činjenicu da su nižestupanijski sudovi, usporedivši vrstu i opseg poslova koje je podnositelj ranije obavljao s poslovima koje bi prema novoj organizaciji trebali obavljati novi pomoćnici glavnog direktora, utvrdili da je riječ o istim poslovima koji se i dalje obavljaju te da stvarno nije prestala potreba za njegovim radom.

Iz presude na koje se podnositelj u ustavnoj tužbi poziva očito je da je Vrhovni sud u cijelom nizu svojih odluka potvrdio svoje stajalište u kojem ističe:

„U pravu je prvostupanijski sud kada u obrazloženju presude navodi da poslodavac ima pravo organizirati rad na način za koji sam smatra da je optimalan i da sud nije ovlašten ispitivati svrsishodnost poslovne organizacije, a to prihvaća i sud drugog stupnja. Tužitelj međutim s pravom navodi da je prema odredbi čl. 106., st. 1., alineja 1. ZR opravdani razlog za otkaz ugovora o radu prestanak potrebe za obavljanjem određenog posla zbog gospodarskih, tehničkih ili organizacijskih razloga. Tužitelj je tijekom postupka isticao, a to ponavlja i u reviziji da nije prestala potreba za njegovim radom (rukovođenje sektorom), jer je tuženik samo promijenio naziv sektora te je „rukovoditelj sektora“ promijenjen u „direktora sektora“. To pitanje nije razjašnjeno također zbog pogrešnog pravnog pristupa sudova nižeg stupnja. Organizacijska promjena sama po sebi nije opravdan razlog za poslovno uvjetovani otkaz ugovora o radu. Ona je od značaja samo ako je dovela do toga da je prestala potreba za obavljanjem određenog posla. Prema tome, ako se i dalje obavljaju poslovi koje je obavljao tužitelj, potreba za njegovim radom nije prestala. Zbog toga je bilo potrebno točno utvrditi koje je poslove obavljao tužitelj prije otkaza (koji su to poslovi rukovoditelja Sektora tehničkih usluga) i usporediti ih s poslovima direktora Sektora upravljanja promjenama, s obzirom na to da tužitelj tvrdi da su to sadržajno isti poslovi.“

Podnositelj u ustavnoj tužbi izrijekom navodi i citira presude Vrhovnog suda koje potvrđuju stajalište da nema opravdanog razloga za otkaz ako nije prestala potreba za obavljanjem pojedinih poslova, a koje nije u skladu s obrazloženjem osporene presude. Štoviše, navodi da je u donošenju tih odluka sudjelovao isti predsjednik vijeća. Smatra da je Vrhovni sud, time što je bez ikakvog valjanog obrazloženja odstupio od svoje dosadašnje prakse, postupio protivno načelu vladavine prava (pritom se poziva i na odluke Ustavnog suda u kojima je izneseno stajalište koje to potvrđuje). Ustavni sud izvršio je uvid u sve citirane odluke (čije su preslike priložene ustavnoj tužbi) i ocijenio razvidnim da podnositelj ne iznosi paušalne razloge zbog kojih smatra da je Vrhovni sud postupio arbitrarno prilikom donošenja osporene presude, već je svoje navode potvrdio brojnim primjerima prakse, koja se može smatrati mjerodavnom, te detaljnom argumentacijom. Iz osporene presude nije očito zašto je u predmetu podnositelja Vrhovni sud odlučio drugačije nego u predmetima slične činjenične i pravne osnove. Ne može se razabrati je li taj sud jednostavno zanemario svoju raniju praksu ili je svjesno od nje odstupio i, ako jest, zašto.

Slijedom navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da u obrazloženju osporene presude nisu izneseni i obrazloženi relevantni, dostatni i na zakonu utemeljeni razlozi zbog kojih je u konkretnom slučaju odstupljeno od ranije zauzetih pravnih shvaćanja, odnosno razlozi koji isključuju zaključak o arbitarnosti i proizvoljnosti u tumačenju i primjeni mjerodavnog prava. Način na koji je Vrhovni sud obrazložio osporenu presudu upućuje na propast u postupanju tog suda prilikom ocjene o osnovanosti revizije podnositelja.

Takvo je postupanje protivno načelu vladavine prava propisanog člankom 3. Ustava, kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelja za tumačenje Ustava. Ustavni sud ističe da vladavina prava kao jedna od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske sadrži obvezu sudova da, u slučajevima kada tumače i primjenjuju propise, postupaju na način da jamče poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom (navedeno načel-

no stajalište Ustavni sud zauzeo je u odluci broj: U-III-2768/2005 od 5. lipnja 2008., N.N., br. 72/08.).

Ustavni sud napominje da je prema stajalištu ESLJP-a, zauzetom u predmetu Vusić protiv Hrvatske (br. 48101/07 § 44, presuda od 1. srpnja 2010.) navedeno:

„... jedno od temeljnih vidova vladavine prava načelo pravne sigurnosti, načelo koje je implicitno sadržano u Konvenciji (vidi Beian v. Romania (no. 1), br. 30658/05, § 39, ECHR 2007-XIII (izvadci). Ako nema mehanizama koji osigurava dosljednost, proturječne odluke u sličnim predmetima koje je donio isti sud, koji uz to predstavlja zadnju instancu u dotičnoj pravnoj stvari, mogu dovesti do povrede tog načela i time potkopati povjerenje javnosti u pravosuđe (vidi, na primjer, Beian, prethodno citirano, §§ 36-39; Tudor Tudor v. Romania, br. 21911/03 § 29, 24. ožujka 2009.: te Lordan Lordanov and Others v. Bulgaria, br. 23530/02, §§ 47-53, 2. srpnja 2009.), a to je povjerenje jedna od bitnih sastavnica države utemeljene na vladavini prava.“

Polazeći od načela utvrđenih u predmetu Vusić protiv Hrvatske, ESLJP je u predmetu Glavak protiv Hrvatske (br. 73692/12, presuda od 5. listopada 2017.) utvrdio da postojanje dviju proturječnih odluka Vrhovnog suda u istom predmetu nije u skladu s načelom pravne sigurnosti. Takvim je postupanjem, sam Vrhovni sud postao „izvorom nesigurnosti“ što je dovelo do povrede načela pravne sigurnosti sadržanog u članku 6., stavku 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (N.N., br. 18/97., 6/99., *Međunarodni ugovori* - pročišćeni tekst, 8/99. – ispr., 14/02. i 1/06.; u daljnjem tekstu: Konvencija).

Također, Ustavni sud smatra potrebnim uputiti na izdvojeni dio obrazloženja koji je u vezi s zaštitom prava iz članka 6., stavka 1. Konvencije u predmetu Brezovec protiv Hrvatske (br. 13488/07, presuda od 29. ožujka 2011.) naznačio ESLJP i koja glasi:

„66. Sud je već presudio da u kontekstu članka 6., stavka 1. Konvencije države ugovornice imaju obvezu organizirati svoje pravne sustave tako da

se izbjegne donošenje proturječnih presuda... i da proturječne odluke u sličnim predmetima koje je donio isti sud, koji uz to predstavlja zadnju instancu toj pravnoj stvari, mogu, u odsutnosti mehanizma koji osigurava dosljednost, dovesti do povrede načela pravne sigurnosti inherentnog tom članku...“

Slijedom navedenog, Ustavni sud utvrđuje da je osporenim presudom podnositelju povrijeđe-

no pravo na pravično suđenje zajamčeno član-
kom 29., stavkom 1. Ustava.

Utvrdivši tu povredu, Ustavni sud nije smatrao potrebnim ocjenjivati jesu li podnositelju osporenim presudom povrijeđena i ostala ustavna prava koje navodi u ustavnoj tužbi.

Ustavni sud RH, broj: U-III-162/2016 od 28.12.2017.

*mr. sc. Rihard Gliha, dipl. iur.
Fakultet strojarstva i brodogradnje, Zagreb*